

Nytt bibliotek og geologisenter i Slemmestad
Vedlegg prosjektrapport til Nasjonalbiblioteket

Slemmestad 2017

Røyken kommune
GRAND, KULTUR OG PARADIS

Planlegging, samarbeidspartnere, inspirasjonskilder

Fra planleggingsmøte tidlig i prosessen: Hans Arne Nakrem (professor, UiO/NHM), Inger-Marie Gabrielsen (geologikonsulent/bibliotekar), Jannicke Røgler (rådgiver, Buskerud fylkesbibliotek), Liv Holmesland (biblioteksjef), Truls Antonsen (filmfotograf) og Arve Vannebo (prosjektleder). Foto: A. Vannebo

OPS-modellen - offentlige og private samarbeidspartnere: Hans Arne Nakrem (NHM/UiO), Jørn H. Hurum (NHM/UiO), Hilde Thorup (Røyken næringsråd), Øystein Hærem (Slemmestad Brygge AS) og Liv Holmesland (Røyken kommune). Foto: NHM og M. Flaten

Studietur til Brønnøysund og Trollhatten for å la oss inspirere og for å holde foredrag om GEOTEK-prosjektet på NGUs seminar om geoturisme våren 2016. Arve har funnet stein mens Liv og Inger-Marie har nådd hullet i hatten. Foto: L. Holmesland

Ekskursjon til Naturhistorisk museum på Tøyen og det nye geologiundervisningsrommet. Her fikk vi mange gode idéer til videre arbeid med å utvikle geologiutstilling i Triloboxen. Foto: L. Homesland

I tillegg har vi besøkt

- Litteraturhuset i Fredrikstad for å lære om samlokalisering
- 'Du verden – sjøfartsmuseum og vitensenter' i Porsgrunn for å lære om oppbygging av pedagogiske utstillinger for skolebarn
- GeoCenter Møns Klint i Danmark for å hente inspirasjon om hvordan bygge et senter rundt et sensasjonelt funn: en haitann! Trilobbittene er Slemmestads 'hai'!

Filmer

Opptak! Fotograf og lydtekniker foreviger ivrige barn på leting etter trilobitter i gravehaugen i Fossildalen. Paleontolog Jørn Hurum hjelper barna til å SE hva de skal lete etter. Foto: IM. Gabrielsen

Noen steinsamlere tenker større! Svær kranbil og henger må til når en 18 tonn steinblokk skal flyttes fra Fossildalen til utenfor biblioteket. Steinen inneholder massevis av trilobitter som skal bli sentrale brikker i det fremtidige geologisenterets utstilling. Foto: IM. Gabrielsen

Tyke skiver av steinblokken skal bores, sprenges løs og deles i passe størrelser innen jakten etter trilobitter kan starte. Fossiljeger Maximo filmes under arbeidet av filmfotograf Truls Antonsen. Foto: IM. Gabrielsen

I det gamle pumpehuset til sementfabrikken tryller Maximo frem de vakreste trilobitter. Disse vil utgjøre 'diamantene' i de planlagte utstillingene når nye lokaler står klare om noen år. Bak til høyre er dagens bibliotek/geologisenter/cementmuseum og Sekkefabrikken kulturhus. Foto: Truls Antonsen

Maximo preparerer fossilene med stor presisjon. Det er en tidkrevende jobb – nærmere 100 timer bruker han på hver trilobitt. Prepareringskassen har glassvegg slik at folk kan følge med under arbeidet. Mange nye grupper av publikum er trukket til geologisenteret i år for å se Maximo og hans kunst. Foto: M. Flaten

To av Maximos mange Slemmestad-trilobitter som kan sees i biblioteket.

Blekksprutene var kanskje det farligste rovdyret i havet for nesten 500 millioner år siden! Filminnspilling av 'Det store fossilfeltet' ved Slemmestad idrettspark er i gang: Hans Arne Nakrem og Julie Guttormsen er eksperter på fossilfeltet. Bitten Bolstad illustrerer det hele.

Funnet av den store fossilflaten ble i 2010 omtalt som unikt og sensasjonelt i verdenssammenheng. Foto: IM- Gabrielsen

Introduksjonen får du inne – sensasjonene opplever du ute!

Ivrige barn stimler alltid rundt fossilekspert Jørn! Her er to heldige tilhører foreviget sammen med ham etter at han har fortalt om sjøskorpionen på Ringerike. Biblioteket skaper en god ramme rundt formidling av naturvitenskap. I Slemmestad er det kort vei fra fortelling via fossil til litteratur. Foto: IM. Gabrielsen

Fullt hus under årets Fossildager. Professor Jørn H. Hurum holder introduksjon for 160 ivrige små og store før 'ut på fossiljakt'. Det var rene 17. mai-toget som fulgte etter Jørn fra biblioteket til Fossildalen. Foto: IM. Gabrielsen

Små og store fossiljegere på ivrig jakt etter trilobitter i steinrøysa i Fossildalen. For de aller fleste var jakten vellykket. Foto: IM. Gabrielsen

Jørn hjelper til med å bestemme hva slags fossiler jegerne har funnet. Det man finner i denne røysa, kan man ta med seg hjem. Foto: IM. Gabrielsen

Fossildagene

Geologiprat rundt sementrøret som fylles med vakre steiner, fossiler og bergarter slik at besøkende kan lete etter gjemte skatter mellom kalkbollene. Her finner vi geologene Julie Guttormsen (Høgskolen i Sørøst-Norge) og Merethe Frøyland (Naturfagsenteret, UiO) og bibliotekar/geologikonsulent Nina Width (Slemmestad bibliotek). Øystein Hærem (Slemmestad Brygge) forteller Merethe om industrihistoriens og geologiens plass i den forestående utviklingen av Slemmestad sentrum. Foto: IM. Gabrielsen

Geologien, sementen og bøkene går hånd i hånd i Slemmestad. Her markedsfører stedets bibliotekarer Nina, Inger-Marie og Liv Fossildagene for lokalpressen. Foto: E. Sandsether

Slemmestad ligger flott til ved innseilingen til Oslo. Det ble stort oppmøte under Fossildagene og lysfestivalens familiedag 16. september i år. Folk koste seg i sola.
Foto: L. Holmesland

For de steingale: i teltene finnes alt man kan tenke seg av flotte mineraler, fossiler, meteoritter og ikke minst geologientusiaster. Steinmarked i forbindelse med Fossildagene er noe vi ønsker å utvikle videre. Taket av Triloboxen ble brukt som scene for åpning av lysfestivalen. Foto: IM. Gabrielsen

Trilobox

Trilobox består av 3 elementer: prepareringslokalene i det hvite betongbygget, utstillings- og formidlingsrom i containerbygget og uteområdet med geologimodeller, informasjonsskilt og 'startpunkt' for geologiturene. Foto: L. Holmesland

Første besøkende i Trilobox. De geologiske plansjene vekker interesse og studeres nøye. Vi gleder oss til å få ferdigstilt utstillingen her etter hvert. Foto: IM. Gabrielsen

Bøkene er aldri langt unna. I Trilobox finner man litteratur om fossiler, bergarter og mineraler i tillegg til oversiktlige plansjer over områdets geologiske perioder.

Foto: S. Runshaug

Nytt av året: Geologisekker til utlån. Biblioteket har katalogisert og låner ut via utlånssystemet Bibliofil tursekker med hammer, meisel, hjelm, briller, lupe og sitteunderlag. Mange geologiinteresserte har vært svært begeistret over å kunne låne utstyr til banking i stein. Foto: IM. Gabrielsen

Geologimodellene

Slemmestad ligger midt i smørøyet av Oslofeltet – det verdenskjente geologiske området som strekker seg fra Langesund i sør til Mjøsa i nord. Vi har ved hjelp av prosjektmidlene fått laget to modeller som viser Slemmestadområdet bergarter. Til venstre en berggrunnsmodell der ulike farger beskriver ulike bergarter. Til høyre en lysende trilobitt – geologisenterets logo. Denne modellen stod ferdig til lysfestivalen, Factory Light Festival, i høst. På toppen skal stedets bergarter støpes fast i gjennomskinnelig belegg (toppen er under produksjon og vil stå ferdig i løpet av oktober). Modellene er laget av kunstneren Stein Nerland. Det planlegges en tredje modell som skal illudere en tredimensjonal, fossil havbunn. Foto: L. Holmesland

Nye piler montert av Oslofjordens friluftsråd viser vei til spennende geologipunkter i området. Til dette har vi utviklet et eget geologi-pictogram. Foto: IM. Gabrielsen

Kunst og geologi

Bibliotekar og geologikonsulent Inger-Marie Gabrielsen har trukket inn i Cementmuseet for å formidle Slemmestads geologi til en skoleklasse. Her forklarer hun om livet i havet med utgangspunkt i Nina Widths maleri 'Kambrio-Silurhavet'. Maleriet har vært brukt i undervisningen gjennom mange år. Foto. M. Flaten

Alle i 5. klasse i Røykenskolenene får undervisning ved geologisenteret. Bildet viser seks kreative resultater av elevenes bearbeiding gjennom prosjekt 'Land Art' som ledes av en kunstner ansatt gjennom Den Kulturelle Skolesekken.

Foto: R. Rohdin Nyhuus

Fossil havbunn laget av kunstneren Maximo Alfonso i forbindelse med lysfestivalen. Med enkel bruk av modeller og lys fremkaller han havbunnen slik den antagelig fortonte seg den gangen Slemmestad lå sør for Ekvator – for 470 millioner år siden. Foto: L. Holmesland

Tegner og geologistipendiat Bitten Bolstad tegner en fossil havbunn ute i felt. Illustrasjonene inngår i filmen om det store fossilfeltet. Hit kommer forskere, studenter og alle geologiinteresserte fra fjern og nær for å ta enorme mengder blekksprutfossiler i øyesyn. Foto: IM. Gabrielsen

Geologiundervisning og omvisninger av grupper i Slemmestad geologisenter

Undervisning/omvisning	2015	2016	Pr 01.10.17
Skoleklasser/barnehager	21	23	20
- Hvorav i DKS	15	15	14
Kurs for lærere	2	2	1
Andre grupper	9	3	3
Åpne arrangementer	3	5	5
Antall besøkende	690	795	875

I tillegg kommer alle dem som besøker biblioteket og som der og da ber om en omvisning. Vi har ingen statistikk over disse besøkene, men pågangen er økende og de besøkende kommer stadig fra fjernere steder (USA, Mexico, Spania, Frankrike, Tyskland og Italia).

Lokalbefolkning og tilreisende er interessert i å høre om 'hvorfor et geologisenter?', 'hva er så spesielt med sement at man har et museum om det?' og 'hvorfor akkurat disse tingene sammen med et bibliotek?'. Biblioteket som ekspert på organisering av kunnskap og formidler av informasjon gjør det spesielt egnet til å formidle den lokale historien fra tidenes morgen opp til våre dager.

Store forandringer står for døren: ny områdeplan for Slemmestad er vedtatt og detaljplaner for sentrum er under utarbeiding. Her skal nytt bibliotek, geologisenter og cementmuseum ha en sentral plass sammen med kommunens kulturskole og kulturscene. Det er bestemt at kulturinstitusjonene skal være viktige medspillere i stedsutviklingen for et Slemmestad inn i fremtiden.

Geologisenterets nettsted er en selvstendig og integrert del av Røyken biblioteks nettsted. Domenet 'geologisenteret.no' er sikret i arbeidet med prosjektet.

Geologisenterets filmer finnes på nettstedet: geologisenteret.no

Trilobox - om nytt, midlertidig geologisenter: roykenbibliotek.no/trilobox/

Barnehage i røret.
Foto: L. Holmesland

Besøk fra Mexico: Carlo Kier med sin bok 'Trilobites' og Maximo. Foto: S. Runshaug

KULTUR

TIPS OSS!
800 36 963

Send gjerne inn tekst og bilder fra lokale kulturaktiviteter til:
redaksjonen@rha.no

Fossildagene 2017:

Et sementrør fullt av skatter

PÅ FOSSILJAKT: 160 små og store deltok på fossiljakten med den kjente geologen Jørn Hurum som guide.

FOTO: INNSENDT

Krystallskatter i sementrøret og fossiljakt. Historiens sjette Fossildager i Slemmestad ble en suksess.

HILDE M. LØNKEN
hilde.loekken@rha.no
382 59 981

- Publikum strømmet på, og hele 160 små og store deltok på fossiljakten med den kjente geologen Jørn Hurum som guide.

- Det var det rene 17. mai-tog opp Vaterlandsveien, forteller bibliotekar og geologikonsulent Inger-Marie M. Gabrielsen ved Slemmestad bibliotek.

- Geologen tok med publikum til graptolittlokaliteten ved Heimansåsen og til Fossildalen bak Circle-K-stasjonen.

- Her boltret store og små seg i steinmøysa, geologhammerne fikk jobbet, og det ble og avdekket mange flotte funn, sier Ga-

abrielsen.

Hurum kunne fortelle hva de hadde funnet og hjalp dem videre med tips om hvordan de skulle banke løs enda finere eksemplarer, og hvordan de skulle ta vare på det de hadde funnet.

Markedsdag

Søndag var det åpent hus og markedsdag. Det ble satt opp salgshoder av flere tilbydere, og det var mulig å kjøpe seg riktig så fine ting fra geologiens verden.

Geologisenteret holdt dørene åpne på Triloboxen, som er det nye midlertidige geologisenteret - og publikum ble invitert inn for å se på det som er klart så langt.

- Den store åpningen av Triloboxen blir nok først til våren, forteller Gabrielsen.

Skattene i røret

Lørdagen var sementrøret ned-

SKATTER: I sementrøret var det gjemt skatter av ymse slag, til stor glede for særlig for de yngre besøkende.

FOTO: INNSENDT

enfor biblioteket fylt med skatter av typen krystaller, smykkesteiner, haitenner og fossiler.

Snart var røret tørt av ivrige barn.

Søndag fikk sementrøret skattepuff, men de besøkende barna klarte jammen å tømme det for skatter igjen.

SKATT II: Det var mulig å finne fine skatter på fossiljakten.

mestad geologisenter hvert år Fossildagene. I år var det sjette gang dagene ble arrangert.

Arrangementet ble lagt til helgen 16. til 17. september, samtidig som lysfestivalen.

Arrangert for sjette gang

Det er i forbindelse med Geologiens dag at arrangerer Slem-

Fossildager i Slemmestad

Om øgler og krystaller

For femte året på rad har Fossildagene gått av stabelen i Slemmestad. I år handlet det om øglene på Svalbard og krystalljakt i nærrområdet.

INGER-MARIE GABRIELSEN
geologisenteret i Slemmestad

Geologiens Dag er et stort, landsomfattende arrangement, der folk flest får oppleve hva geologier er.

Geologiske miljøer i Norge har lenge arbeidet for å gi befolkningen større kunnskaper om geologi og vise hvor interessant dette feltet er.

Det er spesielt ønskelig å vekke interessen særlig blant barn og unge, det er jo dem som er framtida. Slemmestad geologisenter deltar hvert år med Fossildagene - to søndager i september viet geologien.

PÅ LETT: Fossildag to var det tur med «steingale» Stig Larsen som

Øgledag

Søndag 11. september hadde vi fokus på øglene på Svalbard.

Vi fikk besøk av Lene Liebe Delsøtt, doktorgradsstipendiat som studerer fiskeøgler fra Svalbard. Lene fortalte om sitt arbeid med øglene for et interessert publikum før vi gikk ut og fikk se en oppblåsbar svane-øgle i sin naturlige størrelse, liggende på gresset. En pliosaur på størrelse med en buss.

Krystaller

Søndagen 18. september var viet krystaller, og skattejakt i naturen. Stig Larsen, selverklært steingal, gjestet Slemmestad og kullet oss gjennom

MONSTERØGLA: Denne øgla er gjengitt i sin opprinnelige størrelse, og skaper oppmerksomhet der den er.

steinhobbyen med tips, råd og lysbilder før alle dro ut på tur til Hurum. Vel 35 deltakere turet av gårde på rekke og rad inn i skogen med Larsen i spissen. Lokaliteten hadde han funnet tidligere den uken, og nå skulle vi alle få lov å lete etter krystal-

ler. Det ble hamret i stein og fjell og gravd i kratt og hull. En bergkrystall eller røykkvarts var det som var målet og finne. Noen få klarte også å finne citrin-krystall og det var visst et riktig så spesielt og staselig funn. Sola skimte og det var en

perfekt søndag å være på tur i. Etter fire timer viet geologien denne søndagen begynte voksne og barn å bevege seg hjemover, med møkkete fingre, tynge sekk og smil om munnen.

To dager med aktiviteter i og rundt geologisenteret basert på den spennende geologiske historien til Norge og Slemmestad

SØNDAG 6. SEPTEMBER

Det som ble Norge
- En 5000 år gammel historisk fortelling om vårt land

- 12:00 Velkommen
Utstilling av LandArk-bilder i forbindelse med 5. Minne geologisenteret (DUS)
- 12:15 Geolog Reidar Müller oss med på en oppdagelsesferd inn i den dype fortidens til Norge fra starten for 2500 millioner år siden til i dag. Foredraget gir oss mange interessante fakta om Landet vårt.
- 13:15 Skattejakt i bementsteinen på bygge- eller på ferien delvis i plottet
- 14:45 Premieutdeling etter skattejakten

Det blir muligheter for kjøp av steiner, mineraler og fossiler gjennom hele arrangementperioden. Oppsiden mellom 6. og 20. september.

Reidar Müller

Rune S. Selbæk

SØNDAG 11. SEPTEMBER kl. 1200

Øglene på Svalbard med Lene Liebe Delsøtt

Fiskeøglene fra Svalbard fantes gjennom et langt tidsrom og har mange særtrekk. Hva kan disse fossilene fortelle oss?

SØNDAG 18. SEPTEMBER kl. 1200

Skattejakt i naturen med Stig Larsen

Hvor og hvordan finne krystaller i naturen. Gode tips og bilder inne før vi drar ut på tur. Påmelding i forkant.

Mer informasjon og oppdatert program på fossildagene.blugspot.no

Arrangør:
Slemmestad geologisenter

Bilder: Rune S. Selbæk kl. 50 / Fanne kl. 150
www.fossilblugspot.no

Eksempler på program for Fossildagene